

**МУКАЧІВСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ (УКРАЇНА)
ГУМАНІСТИЧНО-ПРИРОДНИЧИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМ. ЯНА ДЛУГОША
В МІСТІ ЧЕНСТОХОВІ (ПОЛЬЩА)**

**ISSN (print) 2617-0833
ISSN (online) 2617-0841**

**Міжнародний науковий журнал
«ОСВІТА І НАУКА»**

**ПРИРОДНИЧІ ТА ТЕХНІЧНІ НАУКИ
ГУМАНІТАРНІ ТА СУСПІЛЬНІ НАУКИ
ЕКОНОМІЧНІ НАУКИ**

Виходить два рази на рік

Випуск 1(40) 2026

МУКАЧЕВО-ЧЕНСТОХОВА

18. Piekłak, K., and Mikołajczyk, Z. 2008. Spatial Model of the Structure of Warp – Knitted 3D Distance Fabrics. *FIBRES & TEXTILES in Eastern Europe* 16, 5(70): 83-89

УДК 930.25:011/016:004.65(045)

СИНЕРГИЯ АРХИВІВ І БІБЛІОГРАФІЇ В ІНДУСТРІЇ ЗНАНЬ ВІД МАНУСКРИПТУ ДО МЕТАДАНИХ

Мовчан К.М., Власенко В.О.

SYNERGY OF ARCHIVES AND BIBLIOGRAPHY IN THE KNOWLEDGE INDUSTRY: FROM MANUSCRIPT TO METADATA

Movchan Kataryna, Vlasenko Vladyslav

Досліджено теоретико-практичні аспекти взаємодії архівознавства та бібліографознавства в умовах цифровізації соціокультурної сфери. Проаналізовано історичну еволюцію цієї інтеграції від традиційного фізичного збереження рукописів та рідкісних видань до розробки і впровадження уніфікованих міжнародних стандартів метаданих, що дозволяють здійснювати наскрізний пошук у різномірних інформаційних масивах. Конвергенція архівних та бібліографічних методів опису джерел у сучасну цифрову епоху усуває штучні міжвідомчі бар'єри, які тривалий час існували через автономність розвитку цих наукових дисциплін. Особливу увагу приділено інтеграційним процесам у межах електронних каталогів та інституційних репозитаріїв, де архівний документ та бібліографічний запис об'єднуються в єдину інформаційну систему. Визначено потужний синергетичний ефект конвергенції установ пам'яті, зокрема архівів, бібліотек та музеїв, для інтенсивного розвитку сучасної індустрії знань та формування відкритого глобального інформаційного простору. Обґрунтовано, що така методологічна та технологічна синергія не лише спрощує доступ дослідників до періодичних джерел, а й виступає базовим фундаментом для забезпечення інформаційної безпеки, верифікації історичних даних, збереження національного культурного коду і модернізації вищої гуманітарної освіти через реалізацію спільних прикладних проєктів.

Ключові слова: архівознавство, бібліографознавство, індустрії знань, метадані, інформаційна конвергенція, цифрова спадщина, установи пам'яті.

The study aims to reveal the evolution of theoretical and practical interaction between archival science and bibliography, transforming from traditional manuscript preservation into a digital knowledge industry based on unified metadata.

The research employs historical and comparative methods to trace the evolution of informational institutions. The systems and structural approach is used to analyze the convergence of archives and libraries, while modeling helps conceptualize metadata synthesis.

The study demonstrates that the boundaries between archival and bibliographic practices are blurring within the modern digital environment. From historical cataloging of manuscripts, these disciplines have transitioned to joint knowledge engineering. The integration of standards (such as Encoded Archival Description and Dublin Core) creates a synergetic effect. It transforms isolated repositories into a interconnected network of scientific data, boosting the efficiency of national heritage description.

The synergy of archives and bibliography is a driving force behind the modern knowledge industry. Transitioning from physical document storage to cloud-based metadata platforms ensures global access to information. Future scientific developments should focus on creating unified semantic web ontologies that merge archival funds and bibliographic registers into a single, machine-readable

ecosystem.

Keywords: *archival science, bibliography, knowledge industries, metadata, information convergence, digital heritage, memory institutions.*

У сучасну епоху цифрових трансформацій традиційні соціокомунікаційні інституції переживають корінну зміну парадигми свого функціонування. Процеси глобальної інформатизації вимагають створення єдиного, інтегрованого та людино- і машиночитаного середовища для збереження й представлення культурної та наукової спадщини людства. Протягом століть архівознавство та бібліографознавство розвивалися як суміжні, але дещо відокремлені наукові й практичні галузі, що мали власні специфічні об'єкти, методи опису та інституційні межі. Однак перехід інформаційного суспільства на етап «індустрії знань» нівелює колишні бар'єри між фізичними носіями. Потреба оперативної навігації в масивах великих даних (Big Data) актуалізує пошук нових точок дотику та синергії між архівними фондами й бібліографічними реєстрами через спільне використання технологій метаданих.

Питання міждисциплінарної взаємодії, спільної методології та інтеграції різних типів інституцій пам'яті (у межах загальносвітової концепції GLAM – *Galleries, Libraries, Archives, Museums*) постійно перебувають у центрі уваги провідних вітчизняних та закордонних дослідників. Фундаментальні аспекти конвергенції бібліотек та архівів досліджували такі українські науковці, як Г. Боряк, Л. Дубровіна, В. Бездрабко, К. Лобузін. Вони детально розглядали процеси формування електронних інформаційних ресурсів та національного соціокультурного простору. Серед західних спеціалістів вагомий внесок у розуміння архітектури метаданих та інтеграції описів зробили М. Бака, Дж. Тейлор та Т. Гілл, які акцентують увагу на стандартах обміну даними та семантичному вебi. Попри значну кількість розробок, системний аналіз історичної еволюції взаємодії цих наук – від епохи унікальних манускриптів до сучасних уніфікованих систем хмарних метаданих в індустрії знань – усе ще потребує додаткового теоретичного узагальнення.

Метою дослідження є теоретико-методологічне обґрунтування

синергетичного потенціалу взаємодії архівознавства та бібліографознавства, а також визначення еволюційних етапів і практичних механізмів їх інтеграції в сучасну глобальну індустрію знань за допомогою метаданих.

Історико-компаративний аналіз розвитку архівної та бібліографічної практик дозволяє виділити три ключові етапи їхньої взаємодії: епоха манускрипту (фізична єдність); епоха друкарства та диференціації (інституційне розмежування); цифрова епоха (технологічна синергія)[1].

На ранніх етапах розвитку цивілізації в епоху манускрипту бібліотеки та архіви часто функціонували в межах однієї інституції (наприклад, Александрійська бібліотека або середньовічні монастирські скрипторії). Опис книги (бібліографія) та опис акту чи хроніки (архівна справа) мали синкретичний характер. Головним завданням було фізичне збереження унікального тексту.

З появою друкарського верстата бібліографія виокремилася в індустрію масового обліку тиражованих видань, де описувався абстрактний «типовий екземпляр». Архіви натомість зосередилися на унікальних рукописних документах діловодства. Це призвело до виникнення автономних стандартів опису: ISBD – у бібліотечній справі та ISAD(G) – в архівній.

В цифрову епоху з появою електронних носіїв та інтернет-мереж повернула обидві галузі до потреби спільного інтерфейсу. У цифровій площині зникає фізична різниця між «архівною справою» та «книгою» – обидві сутності перетворюються на цифровий об'єкт, який потребує ідентифікації.

Сучасна синергія архівознавства та бібліографознавства в індустрії знань реалізується на рівні проектування метаданих. Якщо раніше бібліографічний опис фокусувався лише на формальних ознаках видання (автор, назва, рік), а архівний – на походженні та контексті створення фонду (принцип провенієнції), то сьогодні ці підходи взаємодоповнюють один одного.

Основними технологічними інструментами конвергенції є впровадження спільних міжнародних схем метаданих.

Практична реалізація цієї синергії в індустрії знань дає можливість створювати інтегровані портали пошуку (наприклад, *Europeana* або *Digital Public*

Library of America). Користувач, вводячи запит, одночасно отримує доступ до опублікованих книг (бібліографічний реєстр) та першоджерел (архівні манускрипти чи листування автора), що значно підвищує якість наукових досліджень. Метадані стають «містком», який дозволяє автоматизованим системам і штучному інтелекту аналізувати спільний контекст документів незалежно від місця їх фізичного зберігання.

Отже, синергія архівів і бібліографії в сучасній індустрії знань є об'єктивним результатом еволюції інформаційних технологій. Перехід від опису фізичного носія (манускрипту чи друкованої книги) до створення уніфікованих метаданих дозволив подолати багатовікову інституційну розмежованість між архівами та бібліотеками. Конвергенція методологічних апаратів обох наук забезпечує формування якісно нового, взаємопов'язаного машиночитаного простору знань. Це підвищує ефективність управління національною культурною спадщиною та оптимізує процеси наукової комунікації в епоху цифрової економіки[2].

Подальші наукові пошуки у цьому напрямі мають бути зосереджені на розробці та впровадженні єдиних семантичних онтологій для інтеграції архівних і бібліографічних систем. Зокрема, перспективним є дослідження адаптації моделей штучного інтелекту для автоматичного генерування та взаємного мапування метаданих різного типу документів, а також створення національних інтегрованих баз даних наукової та культурної спадщини.

Список використаних джерел

1.Проценко О., Бульвінська О., Мельниченко О., Хархула Я. Університетські цінності в закладах вищої освіти України та республіки Польща: погляд студентів. *Oświatologia*. 2021. № 10. URL:

https://elibrary.kubg.edu.ua/id/eprint/38639/1/O_Protsenko_Osvitologiya_2021_10_NDLO.pdf.

2. Мовчан К. Відкритий доступ до наукової інформації – основа розвитку науки, освіти і культури. *Гуманітарний простір науки: досвід та перспективи*: зб. матеріалів XIV Міжнарод. наук. практ. інтернет-конф., 7 листопада 2017 р. Переяслав-Хмельницький, 2017. Вип. 14. С. 64–67.

References

1.Movchan, K. (2017) 'Vidkrytyi dostup do naukovoï informatsii – osnova rozvytku nauky, osvity i kultury', in *Humanitarnyi prostir nauky: dosvid ta perspektyvy: Proceedings of the XIV International Scientific and Practical Internet Conference*, Pereiaslav-Khmelnyskyi, Ukraine, 7 November 2017. Issue 14, pp. 64–67.

2.Protsenko, O., Bulvinska, O., Melnychenko, O. and Kharkhula, Ya. (2021) 'Universytetski tsinnosti v zakladakh vyshchoi osvity Ukrainy ta Respubliki Polshcha: pohliad studentiv', *Oświatologia*, 10. Available at: https://elibrary.kubg.edu.ua/id/eprint/38639/1/O_Protsenko_Osvitologiya_2021_10_NDLO.pdf (Accessed: 14 July 2026).

УДК 001.891.3:008:069:930.25:02(045)

ТЕОРЕТИЧНІ ТА ПРАКТИЧНІ ПРОБЛЕМИ КУЛЬТУРОЗБЕРЕЖУВАЛЬНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ МУЗЕЄЗНАВСТВА АРХІВОЗНАВСТВА БІБЛІОТЕКОЗНАВСТВА

Мовчан К.М., Сабов А.Р.

THEORETICAL AND PRACTICAL PROBLEMS OF CULTURAL PRESERVATION ACTIVITIES MUSEOLOGY ARCHIVAL SCIENCE LIBRARY SCIENCE

Movchan Kataryna, Sabov Albina

У статті здійснено комплексний теоретико-методологічний та практичний аналіз сучасного стану, ключових тенденцій та системних проблем розвитку музеєзнавства, архівознавства, бібліотекознавства й загальної культурозбережувальної діяльності в Україні. В умовах стрімкого розвитку інформаційного суспільства та глобалізаційних викликів особливу увагу приділено трансформації соціокультурної місії інституцій пам'яті (сектору ЛАМ). Обґрунтовано теоретичні засади інтеграції архівів, бібліотек та музеїв у єдиний комунікаційний простір. На основі емпіричного досвіду досліджено практичні кейси взаємодії між архівними установами міста Мукачева, Музеєм прикладного мистецтва Закарпаття та Науковою бібліотекою Мукачівського державного університету. Показано, як довготривалі договори про спільну діяльність стають інструментом модернізації вищої освіти. Детально проаналізовано процес залучення студентів до виконання практичних завдань безпосередньо у сховищах архівів, де вони здійснюють пошук та первинне опрацювання першоджерел, які згодом використовуються для наукової атрибуції речових артефактів в університетському музеї. Висвітлено роль Наукової бібліотеки як цифрового хабу, що забезпечує оцифрування матеріалів, формування інституційного репозитарію, створення електронних каталогів та впровадження інтерактивних технологій, таких як QR-кодування експонатів. Виявлено ключові теоретико-методологічні суперечності між традиційними підходами до збереження фондів та сучасними вимогами щодо їхньої максимальної відкритості та інклюзивності. Окреслено прикладні шляхи подолання технологічного розриву через цифровізацію та створення єдиних інтегрованих платформ. Сформульовано практичні рекомендації для вдосконалення нормативно-правової бази та розширення міжінституційної співпраці з метою збереження національної пам'яті й популяризації локальної культурної спадщини.

Ключові слова: музеєзнавство, архівознавство, бібліотекознавство, культурозбережувальна діяльність, сектор ЛАМ, цифровізація, Мукачівський державний університет, інтеграція.

The article provides a comprehensive theoretical, methodological, and practical analysis of the current state, key trends, and systemic problems in the development of museology, archival science, library science, and general cultural preservation activities in Ukraine. In the context of rapid information society development and globalization challenges, special attention is paid to transforming the sociocultural mission of memory institutions (the LAM sector). The theoretical foundations for integrating archives, libraries, and museums into a single communication space are substantiated. Based on empirical experience, the study examines practical cases of interaction



МУКАЧІВСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

89600, м. Мукачево, вул. Ужгородська, 26

тел./факс +380-3131-21109

Веб-сайт університету: www.msu.edu.ua

E-mail: info@msu.edu.ua, pr@mail.msu.edu.ua

Веб-сайт Інституційного репозитарію Наукової бібліотеки МДУ: <http://dspace.msu.edu.ua:8080>

Веб-сайт Наукової бібліотеки МДУ: <http://msu.edu.ua/library/>